

9. Smirnikova O. V. Social'no-psihologicheskie osobennosti dominirovanija-podchinenija v supruzheskoj pare : avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk : (19.00.05); Mosk. otkrytyj soc. un-t. - Kursk : [b. i.], 2005. - 22 s.
10. Smirnova N. V. Modeli vzaimodejstvija suprugov i ih udovletvorennost' brakrm: Dis. Kand. Psihol. Nauk. S – P., 2005.
11. Halil' Dzhebran, «Prorok». – Rezhim dostupu: http://www.e-reading.club/chapter.php/73367/4/Dzhebran_-_Prorok.html
12. Celujko V. M. Buti razom ne mozhna rozluchatisja: Jak vrjatuvati stosunki. – Rezhim dostupu: http://www.e-reading.club/bookreader.php/99321/Celujko_-_Byt'_vmeste_nel'zya_rasstavat'sya._Kak_spasti_otnosheniya.html#label1

Карпустюк Олена. Subject of family relations and his individual psychological space. The article deals with providing the analysis of the theories of personal space as a subject of the scientific analysis; notions about the principles of construction and borders of a personal psychological space at various stages of a life cycle of family relations (premarital, a newly-married couple and a stage of family relations with small children) and problems of domination and submission as one of the aspects of modification of a personality psychological space in the system of family relations.

Keywords: personal psychological space, family relations, domination and submission, borders of "I".

Кармалюк С.П.

РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

Кармалюк С.П. Реалізація молодіжної політики в Україні в сучасних умовах: соціально-психологічні та регіональні аспекти. Найвідчутнішою для молоді державна політика є на регіональному рівні, де безпосередньо вирішується більшість її проблем, створюються необхідні умови для соціального становлення та розвитку юнаків і дівчат. Саме вивчення даного питання, а також механізмів залучення молодого покоління до процесів соціалізації, її громадянського становлення на регіональному рівні присвячене дане дослідження. Нині державна молодіжна політика є принципово відмінною порівняно з політикою попередніх часів, і здійснюється за нових умов, тобто є новим явищем у житті українського суспільства, що залишає її відкритою темою сучасної соціально-психологічної та політичної науки.

Ключові слова: молодіжна політика, регіональна влада, соціалізація.

Кармалюк С.П. Реализация молодежной политики в Украине в современных условиях: социально-психологические и региональные аспекты. Наиболее чувствительной для молодежи есть государственная политика на региональном уровне, где непосредственно решается большинство ее проблем, создаются необходимые условия для социального становления и развития юношей и девушек. Именно изучению этой проблемы, а также механизмов привлечения молодого поколения к процессам социализации, ее гражданского становления на региональном уровне посвящено данное исследование. Современная государственная молодежная политика принципиально отличается от политики предыдущих годов, и осуществляется в новых условиях, то есть, по сути это новое явление в жизни украинского общества, что делает ее открытой темой современной социально-психологической и политической науки.

Ключевые слова: молодежная политика, региональная власть, социализация.

Постановка проблеми. Україна – унітарна держава, тому її державна молодіжна політика з визначеною метою та завданнями здійснюється в єдиному правовому полі, через систему органів державної влади та за участі інших

суб'єктів. Тому така політика закономірно в різних регіонах має багато спільних рис, які проявляються в однакових напрямках провадження регіональної державної молодіжної політики, необхідності вирішувати на місцях схожі поточні та перспективні завдання, у використанні спільних форм і методів її реалізації. Водночас регіональний поділ України вказує на специфіку окремих регіонів за різними ознаками, яка проявляється й у реалізації регіональної державної молодіжної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Предмет даного дослідження знайшов своє відображення у науковій літературі політологічного, філософського, психолого-педагогічного спрямування. Найближчими до зазначеної теми є напрацювання Українського інституту соціальних досліджень, чи не єдиної наукової установи в Україні, що в комплексі досліджує молодіжну проблематику. Значну увагу основним засадам цієї специфічної діяльності держави приділяли В.В. Барабаш, В.П. Бачигін, В.П. Борзов, А.С. Матвієнко, В.С. Плохій, І.О. Хохленков багато інших, практична діяльність яких була тісно пов'язана з молоддю. У середині 90-х років досить широко розроблялися проблеми зайнятості молоді, молодіжного підприємництва (І.Л. Демченко, Н.М. Комарова, О.О. Яременко) та соціальної роботи у молодіжному середовищі (Р.Х. Вайнола, З.Г. Зайцева, І.Д. Зверєва, А.Й. Капська, Н.М. Комарова, С.В. Толстоухова), духовності, політичної культури молодого покоління (В.М. Бебик, М.Ф. Головатий, В.Є. Єленський, В.П. Перебенесюк, В.А. Ребкало, Н.Й. Черниш, В.М. Якушик), молодіжного руху (В.А. Головенько, О.А. Корнієвський, В.О. Кулік, М.Ю. Пашков, В.Л. Рябіка, В.М. Соколов) та інші, що тією чи іншою мірою пов'язані як з основними напрямками державної молодіжної політики на місцях, так і з формуванням механізму її реалізації. В Українському інституті соціальних досліджень (Ю.О. Белкін, О.М. Костенко, В.І. Мельничено, Я.В. Немирівський, О.В. Пустовойт) також вивчалась державна молодіжна політика на прикладах окремих областей України, систематизували фактологічний матеріал щодо форм і методів роботи з молоддю, нормативну базу державної молодіжної політики на регіональному рівні.

Соціально-психологічні особливості регіональної державної молодіжної політики найперше ґрунтуються на відмінності умов її провадження. Зокрема, можна виділити наступні умови (та їхні відмінності) її реалізації: демографічну ситуацію; регіональні етнічні і культурні традиції; структура економіки та фінансово-економічне становище регіону; природно-географічні умови; історичні традиції [6].

Виклад основного матеріалу. Демографічна ситуація, її тенденції, суттєво, позначаються на розвитку і перспективах суспільства. Тому вона безпосередньо впливає як на зміст державної молодіжної політики, так і на ефективність її впровадження. Демографічна ситуація суттєво різниться за регіонами. Так, показник питомої ваги молоді помітно коливається за регіонами України – від трохи більше 18% на Чернігівщині до майже 23% у Закарпатській області [9, 7]. На демографічну ситуацію в конкретних регіонах впливають зокрема тенденції народжуваності, які на фоні загального її зниження вказують на

значні відмінності в окремих областях. У сільській місцевості серед молоді народжуваність вища, ніж у міських поселеннях, у всіх регіонах. Менші відмінності між міськими та сільськими показниками народжуваності притаманні індустріалізованим областям, де значна частина сільського населення проживає в межах великих агломерацій і значною мірою сприйняла міський спосіб життя, відповідно змінивши репродуктивні установки. Максимальний розрив у рівнях народжуваності в сільській та міській місцевостях спостерігається в західних та деяких центральних областях із підвищеною часткою сільського населення: Вінницькій, Закарпатській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій. Наприклад, у Чернівецькій області сільські жінки найбільш активного репродуктивного віку 20-24 років народжують майже вдвічі більше дітей, ніж їхні міські однолітки. Територіальна варіація народжуваності окреслена досить чітко: найвищі рівні характерні для більш аграрних західних областей (Тернопільської, Волинської, Івано-Франківської), а найнижчі - для індустріальних східних (Харківської, Дніпропетровської, Луганської), причому різниця сягає 200% [9, с. 9].

Іншим чинником формування певної демографічної ситуації є міграційні процеси серед молоді. Вони вимагають пильної уваги у сфері державної молодіжної політики ще й тому, що накладають суттєвий відбиток на спосіб життя значної частини молоді. Хоча нині в Україні спостерігається тенденція зменшення міжрегіональних відмінностей міграційної ситуації, проте є досить помітні винятки. Зокрема, в м. Києві спостерігається помітне перевищення інтенсивності прибуття вікової групи 15-28 років над масштабами вибуття. Найбільшу частку молоді через міграційні процеси втрачають області Донбасу з обмеженими можливостями працевлаштування внаслідок вузької галузевої структури економіки, Автономна Республіка Крим, яка в результаті масового припливу мігрантів протягом 1990-1993 р. явно перенасичена робочою силою, та ряд прилеглих до Києва областей. Визначальним у формуванні регіональної специфіки повікових відмінностей міграційного приросту є освітній фактор. За характером змін показників сальдо міграцій з віком всередині молодіжного вікового діапазону всі регіони України чітко об'єднуються в два типи. До першого належать м. Київ, Львівська, Одеська, Харківська області, головні міста яких є найбільшими в Україні освітніми центрами. Характерними особливостями міграційної ситуації в міських поселеннях освітніх регіонів є помітне прибуття осіб віком 15-20 років (особливо 17-річних) та вибуття 21-24-річних, тоді як в інших регіонах спостерігається зворотна ситуація. Починаючи з 25 років (прийнята в наукових дослідженнях межа закінчення здобуття освіти), істотних відмінностей повікових сальдо міграцій між освітніми та іншими регіонами України не спостерігається [9, 12].

З одного боку, молодь як суб'єкт державної молодіжної політики вносить свій вклад у її здійснення, і мала частка молоді в структурі населення означає, що молодіжну політику творять її суб'єкти, серед яких роль самої молоді зведена до мінімуму. З іншого, якщо в конкретній місцевості мало молоді чи її взагалі немає, то немає і проблем молоді. Але тоді на повний зріст постає перед

суспільством проблема перспективи. Молодь як вікова група населення вимагає до себе певної уваги з боку органів державної влади і таким чином впливає на напрями, форми і методи їхньої діяльності. Вони є різними залежно від чисельності молоді. Вочевидь, є різною і їхня ефективність.

Так, обсяг роботи, який необхідно виконати для здійснення державної молодіжної політики, залежить від кількості молоді в тій чи іншій місцевості, і покладається на конкретних людей. Тому відразу виникає проблема, на необхідність вирішення якої вказують дослідники державної молодіжної політики, - невідповідність штату та структури управлінь (комітетів, відділів) у справах молоді кількості й соціальному складові молоді, яка проживає в регіоні. Часто органи, на які покладена безпосередня відповідальність за реалізацію державної молодіжної політики в місті, районі, представляє одна особа, яка при всьому своєму бажанні неспроможна охопити своєю діяльністю всю молодь та весь спектр її проблем. Дослідники молодіжної політики вважають, що штат і структура органів з питань роботи з молоддю, має співвідноситися з кількістю і соціальним складом молоді, яка проживає в конкретному регіоні, а деякі з них навіть вказують пропорції: 1 молодіжний працівник на 4-5 тисяч молодих людей у місті і 1 працівник на 2-3 тисячі в сільській місцевості [3, с. 39].

Розглядаючи регіональні етнічні та культурні традиції як умови, що призводять до певних особливостей провадження регіональної державної молодіжної політики, маємо звернути увагу на релігійні традиції та психологічні особливості.

Вони по-різному впливають на здійснення державної молодіжної політики вже тому, що в різних регіонах більшого поширення набули ті чи інші релігійні течії, конфесії та психологічні особливості. Окрім того, сила їхнього впливу на свідомість населення також різна. Так, дослідники проблем релігійності молоді В.Перебенесюк та В.Єленський на основі даних соціологічного опитування прийшли до висновку, що до релігійно зорієнтованих можна віднести від 26 до 44% молоді [7, с. 61]. Рейтинг релігії як культурно-історичної самоцінності в громадській думці молоді досить високий. Майже 73% молодих респондентів відзначають, що релігія або вже посідає належне місце в суспільстві, або повинна відігравати в ньому більш вагомий роль. Для більшості молоді України ставлення до релігії за останні роки стало виключно позитивним або більш шанобливим [8, с. 78].

Серед молоді сильної релігійної зорієнтованості жителі західних регіонів України складають 71% в інших регіонах таких громадян лише 29%, у т.ч. найменше на півдні та в Криму – по 3%, на півночі – 4%, а в інших областях – від 5 до 9% [7, с. 59].

Загалом Церква посідає виняткове місце в соціальному просторі віруючої молоді. Переважна більшість її загалу покладає на Церкву свої життєві надії, впевнена, що вона здатна сприяти моральному оздоровленню народу, державному будівництву, виховувати патріотів, допомагати нужденним, вирішувати інші гострі питання суспільного життя.

При здійсненні державної молодіжної політики на місцях необхідно зважати також на те, що хоча менше одного відсотка української молоді є прихи-

льна до неорелігійних культів, три чверті віруючих цієї категорії зосереджені в центральних (30%), східних (25%) та південних областях, а розподіл новітніх для України релігій за регіонами принципово відрізняється від усталеної конфесійної конфігурації країни. На Донецьку область, питома вага якої в загальноукраїнській масі релігійних організацій становить менше 5%, припадає 16% всіх новітніх громад. Загалом же понад 45% їх знаходиться в Києві, Донецькій області. Дослідники вказують, що найбільш типовими регіонами розміщення новітніх релігійних організацій є регіони, де інфраструктура й вплив історичних церков порівняно слабка; регіони, де боротьба з інституційованою релігійністю в радянський період дала чи не найбільш руйнівний ефект; урбанізовані регіони; регіони, які є об'єктом найбільшого впливу закордонних місій.

У найменшій в Україні, за кількістю населення Чернівецькій області протягом 1988-1994 рр. створено 417 релігійних організацій, а в найбільшій – Донецькій – 213, або майже удвічі менше. Церква і все пов'язане з нею залишається для значної кількості галичан, волинян, буковинців та закарпатців невід'ємною складовою способу життя і системи соціальної комунікації, а для мешканців Півдня і Сходу релігійні інституції ці функції значною мірою втратили [5, 16].

Релігійні організації здійснюють цілком конкретну і, як свідчать дослідження, дієву молодіжну політику. Не слід заперечувати, що на деяких напрямках вона збігається з державною молодіжною політикою. Залежно від конфесій, їхнього розміщення, впливу на молодь ступінь збігу різна. Співпраця, а експерти в цілому позитивно ставляться до співпраці релігійних та світських інституцій, особливо у сфері моралі, виховання підростаючого покоління, залежно від традицій їх взаємин і ставлення один до одного, вочевидь, сприятиме реалізації регіональної державної молодіжної політики [8, с. 80-81]. Тобто можна стверджувати, що певна релігійна орієнтація молоді вимагає деякої специфіки здійснення державної молодіжної політики. Найперше вона проявляється в тіснішій співпраці (там, де більша релігійність населення) органів державної влади з релігійними організаціями щодо вирішення деяких молодіжних проблем та створення молоддю більшої кількості релігійно зорієнтованих громадських молодіжних організацій і їх участі в провадженні державної молодіжної політики на місцях.

Структура економіки і фінансово-економічне становище регіону – наступний чинник, що впливає як на специфіку формування державної молодіжної політики, так і на ефективність її здійснення. Цей вплив визначається цілим рядом характеристик, зокрема:

- зайнятістю населення; кількістю та ритмічністю роботи підприємств, їхньою прибутковістю; доходами населення; дефіцитом місцевих бюджетів тощо.

Зрозуміло, що ці чинники мають безпосередній вплив на фінансування молодіжних програм та заходів, матеріальну підтримку молодіжних громадських організацій, надання допомоги тим категоріям молоді, які її найбільше потребують. Стабільність становища населення у сфері зайнятості знижує міграцію, що у свою чергу запобігає багатьом складнощам у провадженні державної

молодіжної політики. Тобто високий і стабільний фінансово-економічний рівень того чи іншого регіону є не тільки необхідною умовою здійснення державної молодіжної політики як пріоритетної, але й дозволяє уникати необхідності розширювати ті її напрями, які вимагають багатьох зусиль при невисокій їх результативності. Слабке економічне становище регіону неодмінно негативно позначається на можливостях реалізації соціальних програм, на що постійно вказують дослідники [11, с. 69].

Так, у перший період становлення регіональної державної молодіжної політики були активні спроби її реалізації в напрямі створення молодіжних підприємств з метою як підвищення підприємницької активності молоді, так і використання частини прибутку для фінансової підтримки самої молодіжної політики. Ця діяльність регламентувалася положеннями про комітети (управління, відділи) у справах молоді облдержадміністрацій, планувалася згідно з молодіжними програмами тощо. Практика показала, що лише одні організаційні зусилля, навіть значні, не дають суттєвого результату. Причина того, що молодіжних підприємств створюється мало, полягає в недостатній економічній їх підтримці. Адже для того, щоб була зацікавленість у створенні молодіжного підприємства і щоб воно було конкурентоздатне, йому необхідні, окрім іншого сприяння, податкові пільги. Проте повноважень органів місцевої влади для їх надання не вистачає. Пільги щодо місцевих податків і зборів, які можуть надавати місцеві органи влади, не вирішують проблеми.

Тобто досвід здійснення регіональної державної молодіжної політики свідчить, що без відповідних змін у законодавстві щодо підтримки молодіжного підприємництва цей напрям діяльності, започаткований на початку 1990-х років, суттєвого поширення не набув і є мало перспективним.

Проведення державної молодіжної політики не може бути успішним без врахування політичних традицій та психологічних настроїв у молодіжному середовищі, що існують у різних регіонах і на які вказують численні соціологічні дослідження, діяльність молодіжних організацій, результати голосування на виборах тощо.

Так, наприклад, у Донецькій області з кінця 90-х рр. більша частина політизованих молодіжних організацій, а їх майже чверть від усіх, є організаціями загальнодемократичної та соціал-комуністичної направленості. Національно-демократичні та націонал-радикальні молодіжні формування в регіоні розвинуті слабо. Останні події в регіоні яскраве тому підтвердження. З реально діючих політизованих молодіжних об'єднань впливовими в молодіжному середовищі є Народно-демократична ліга молоді, Ліберальне молодіжне об'єднання. Майже половина опитаних лідерів молодіжних організацій, об'єднань Східної України симпатизує центристським і лівоцентристським політичним рухам.

Інша орієнтація молодіжних організацій у західних регіонах України, де більшість з них зорієнтовані на національно-демократичну ідею.

Тобто можна припустити, що в одних регіонах молодь буде ставитися до політики держави взагалі і до державної молодіжної політики зокрема, в залежності від своєї орієнтації, з більшою симпатією, а в інших – з меншою. І як на-

слідок, державна молодіжна політика в одному регіоні буде мати більшу підтримку в молодіжному середовищі, а в іншому – меншу, а значить і здійснюватися буде з різною ефективністю.

Якщо у Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській областях державна молодіжна політика здійснюється за широкої участі організованого молодіжного руху, то, наприклад, для Донецької області більшою мірою характерне провадження політики через створення практично на всіх напрямках роботи самостійних молодіжних структур. Зокрема, обласним управлінням у справах сім'ї, молоді та туризму та його попередниками з цією метою організовано структурні підрозділи, які фінансуються з обласного бюджету і реалізують молодіжну політику за конкретними напрямами.

Специфіка регіональної державної молодіжної політики в Україні проявляється в напрямах її провадження, які формуються з врахуванням й інших, окрім вказаних, місцевих умов та традицій, становища молоді тощо.

Так, у прикордонних областях України особливістю державної молодіжної політики є молодіжний обмін та обмін досвідом і співпраця у вирішенні молодіжних проблем з прикордонними областями інших країн, а також робота щодо вирішення проблем молоді, що породжуються безпосередньою близькістю кордону. Особливо це проявляється в провадженні регіональної державної молодіжної політики у західних областях, які входять до Єврорегіонів «Буг» та «Карпати».

Для визнаних в Україні освітніх центрів - Києва, Харкова, Одеси, Львова та деяких інших державна молодіжна політика характеризується великою участю в її провадженні студентів. Тому, наприклад, у Запорізькій області одне з чільних місць у молодіжній політиці займає робота в студентському середовищі. При управлінні у справах сім'ї та молоді працює штаб студентських загонів з постійнодіючим штатом. Його силами було організовано роботу 5,5 тис. студентів у студентських будівельних, сільськогосподарських, педагогічних загонах; проводяться ігри під назвою «Студентська республіка»; спільно з асоціацією профспілок здійснюється оздоровлення студентів, під постійною увагою перебуває виховна робота в студентських гуртожитках та побут студентів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, специфіка здійснення регіональної державної молодіжної політики проявляється в її коригуванні відповідно до регіональних традицій, місцевих умов її провадження, а також у різних напрямах її здійснення, особливостях форм і методів роботи, кадрового, фінансово-матеріального забезпечення тощо. Водночас, усі ці особливості не змінюють суті державної молодіжної політики, який здійснюється на місцях. Скрізь вона направлена на забезпечення ефективної соціалізації молоді, її становлення та розвиток, а також узгодження в молодіжній сфері інтересів конкретної місцевості та країни в цілому.

Разом з тим, виходячи з соціо-психологічного підходу, аналізуючи регіональну державну молодіжну політику як специфічну діяльність, направлену на молодь, ми маємо пам'ятати про загальні особливості її провадження. Так, в умовах унітарної держави, якою є Україна згідно з Конституцією, ми бачимо

деякий закономірний тиск центру на суб'єкти державної молодіжної політики на регіональному рівні. Сьогодні настав час децентралізації, молодіжна політика підлягає змінам більшої самостійності. Виконавчі структури, безпосередньо відповідальні за провадження державної молодіжної політики, підпорядковуються не тільки центру, але й громаді. Спостерігається певна субординація у взаєминах громадських організацій у межах молодіжної інфраструктури. Прийняті рішення щодо провадження державної молодіжної політики на загальнодержавному рівні передбачають її здійснення на всіх рівнях на основі певної ідеології, методології, на основі конкретних норм та правил. Специфіка місцевих умов, різноманітність досвіду, саме життя вимагають на місцях нестандартних підходів до провадження регіональної державної молодіжної політики, що не завжди вписуються в рамки рекомендацій центру. І місцеві органи влади зазвичай намагаються, не виходячи за рамки законів, здійснювати політику стосовно молоді, адекватну реальним умовам. У цьому смислі є певні складнощі, які спричиняються невідповідністю законодавчої та нормативної бази реальним умовам діяльності на місцях. Вони усуваються в процесі коригування державної молодіжної політики у законодавчому порядку. Тобто реальне життя вносить свої корективи в законодавчу і нормативну базу державної молодіжної політики. Очевидно, що більш гнучкі у здійсненні молодіжної політики регіони, які мають більшу самостійність. Ось над цим сьогодні повинні працювати науковці та практики.

Список використаних джерел

1. Звіт про роботу управління у справах сім'ї та молоді за 8 місяців 1999 р. : лист від 15.09.1999 р. / Запорізька обласна державна адміністрація ; Управління у справах сім'ї та молоді [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/article/191/upravlinnya-u-spravah-simji--molodi-ta-sportu.html>
2. Горун Д. Українсько-польське регіональне співробітництво / Д. Горун // Нова політика : наук.-публіц. журнал. – 1999. – №3. – С. 14-17.
3. Досвід розробки та здійснення регіональної молодіжної політики: основні проблеми та шляхи їх подолання : наук. звіт / УкрНДІ проблем молоді ; кер. теми Я.В. Немирівський. – К., 1996.
4. Єленський В.Є. Нетрадиційні релігійні рухи, течії й громади в сучасній Україні і молодь / В.Є. Єленський, В.Д. Бондаренко, В.П. Перебенесюк // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання : зб. наук. публікацій Українського науково-дослідного інституту проблем молоді за підсумками виконання наукових програм і проектів у 1995 р. – К. : А.Л.Д., 1996. – Вип. 5. – С. 172-190.
5. Єленський В.Є. Релігія. Церква. Молодь / В.Є. Єленський, В.П. Перебенесюк. – К. : А.Л.Д., 1996. – 160 с.
6. От национальных, региональных и муниципальных структур к развитию молодежной инициативы. – Брюссель, 1995. – 175 с.
7. Перебенесюк В.П. Проблеми релігійності молоді України: стан, тенденції, прогноз / В.П. Перебенесюк, В.Є. Єленський // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання : зб. наук. публікацій Українського науково-дослідного інституту проблем молоді за підсумками виконання наукових програм і проектів у 1994 році. – К.: А.Л.Д., 1995. – Вип. 4. – С. 58-68.
8. Перебенесюк В.П. Релігійні організації і молодь / В.П. Перебенесюк, В.Д. Бондаренко // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання : зб. наук. публікацій Українського науково-дослідного інституту проблем молоді за підсумками виконання наукових програм і проектів у 1993 році. – К. : А.Л.Д., 1994. – Вип. 3. – С.74-86.

9. Про становище молоді в Україні (за підсумками 1998 р.): Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України / упоряд. О.М. Балакірева, О.А. Ганюков, В.А. Головенько [та ін.]. – К. : PrintXPress, 1999. – 154 с.
10. Реальность и перспективы развития молодежного движения в Донецкой области : материалы науч.-практ. семинара. – Донецк, 1998. – 76 с.
11. Саєнко Ю.І. Соціальна політика в період трансформації суспільства / Ю.І. Саєнко // Соціальна політика в Україні та сучасні стратегії адаптації населення : зб. наук. ст. – К. : НВФ “Студцентр”/ НІКА-Центр, 1998. – С. 6-9.
12. Сердюк Л.З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системно - синергетичний підхід, монографія. – К.: Університет «Україна», 2012. -- 323 с.
13. Максименко С.Д. Генезис существования личности / С.Д.Максименко. – К.: Изд-во ОО «КММ»,2006. - 240 с.
14. Карамушка Л.М., Москальов М.В. Психологія підготовки менеджерів до управління змінами в організації: монографія – К.: - Львів : Сполом, 2011. – 216 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Zvit pro robotu upravlinnia u spravakh sim'i ta molodi za 8 misiatsiv 1999 r. : lyst vid 15.09.1999 r. / Zaporizka oblasna derzhavna administratsiia ; Upravlinnia u spravakh sim'i ta molodi [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.zoda.gov.ua/article/191/upravlinnya-u-spravah-simji--molodi-ta-sportu.html>
2. Horun D. Ukrainsko-polske rehionalne spivrobotnytstvo / D. Horun // Nova polityka : nauk.-publits. zhurnal. – 1999. – №3. – S. 14-17.
3. Dosvid rozrobky ta zdiisnennia rehionalnoi molodizhnoi polityky: osnovni problemy ta shliakhy yikh podolannia : nauk. zvit / UkrNDI problem molodi ; ker. temy Ia.V. Nemyrivskiy. – K., 1996.
4. Ielenskyi V.Ie. Netradytsiini relihiini rukhy, techii i hromady v suchasni Ukraini i molod / V.Ie. Yelenskyi, V.D. Bondarenko, V.P. Perebenesiuk // Molod Ukrainy: stan, problemy, shliakhy rozv'iazannia : zb. nauk. publikatsii Ukrainskoho naukovo-doslidnoho instytutu pro-blem molodi za pidsumkamy vykonannia naukovykh prohram i proektiv u 1995 r. – K. : A.L.D., 1996. – Vyp. 5. – S. 172-190.
5. Ielenskyi V.Ie. Relihiia. Tserkva. Molod / V.Ie. Yelenskyi, V.P. Perebenesiuk. – K. : A.L.D, 1996. – 160 s.
6. Ot natsyonalnykh, rehionalnykh y munitsypalnykh struktur k razvytyiu molodezhnoi unytsyatyvy. – Briussel, 1995. – 175 s.
7. Perebenesiuk V.P. Problemy relihiinosti molodi Ukrainy: stan, tendentsii, prohnos / V.P. Perebenesiuk, V.Ie. Yelenskyi // Molod Ukrainy: stan, problemy, shliakhy rozv'iazannia : zb. nauk. publikatsii Ukrainskoho naukovo-doslidnoho instytutu problem molodi za pidsumkamy vykonannia naukovykh prohram i proektiv u 1994 rotsi. – K.: A.L.D., 1995. – Vyp. 4. – S. 58-68.
8. Perebenesiuk V.P. Relihiini orhanizatsii i molod / V.P. Perebenesiuk, V.D. Bondarenko // Molod Ukrainy: stan, problemy, shliakhy rozv'iazannia : zb. nauk. publikatsii Ukrainskoho naukovo-doslidnoho instytutu problem molodi za pidsumkamy vykonannia naukovykh pro-hram i proektiv u 1993 rotsi. – K. : A.L.D., 1994. – Vyp. 3. – S.74-86.
9. Pro stanovysheche molodi v Ukraini (za pidsumkamy 1998 r.): Shchorichna dopovid Prezydentovi Ukrainy, Verkhovni Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy / uporiad. O.M. Balakiriev, O.A. Haniukov, V.A. Holovenko [ta in.]. – K. : PrintXPress, 1999. – 154 s.
10. Realnost y perspektivy razvytyia molodezhnoho dvyzheniya v Donetskoi oblasti : mate-ryaly nach.-prakt. semynara. – Donetsk, 1998. – 76 s.
11. Saienko Iu.I. Sotsialna polityka v period transformatsii suspilstva / Iu.I. Saienko // Sotsi-alna polityka v Ukraini ta suchasni stratehii adaptatsii naseleennia : zb. nauk. st. – K. : NVF “Studtsentr”/ NIKA-Tsentr, 1998. –С. 6-9.
12. Serdiuk L.Z. Psykholohiia motyvatsii uchinnia maibutnikh fakhivtsiv: systemno - synerhetychnyi pidkhid, monohrafiia. – K.: Universytet «Ukraina», 2012. -- 323 s.

13. Maksymenko S.D. Henezys sushchestvovanyia lychnosti / S.D.Maksymenko. – K.: Yzd-vo OO «KMM», 2006. -- 240 s.
14. Karamushka L.M., Moskalov M.V. Psykholohiia pidhotovky Maibutnikh maibutnikh menedzhe-riv do upravlinnia zminamy v orhanizatsii: monohrafiia – K.: - Lviv : Spolom, 2011. – 216 s.

Karmalyuk S.P. The implementation of youth policy in Ukraine in modern conditions, psychosocial and regional aspects. Government policy for young people is the most noticeable. Most of its problems solved at the regional level. The most important of these is to create the necessary conditions for social formation and development of boys and girls. This study is designed to examine the mechanism of the involvement of the younger generation in the process of socialization. Today the state youth policy is significantly different from the policy of previous years. We can say that the government policy for young people is a new phenomenon in the life of Ukrainian society. And in today's social, humanitarian and political science, the question still remains an open issue.

Keywords: youth policy, regional authorities, socialization.

УДК 159.992.923

Кириленко Т.С., Юрчинська Г.К.

САМОПІЗНАННЯ ОСОБИСТОСТІ В АСПЕКТІ ПРОФЕСІЙНОГО ТА ДУХОВНОГО ВИГОРАННЯ

Кириленко Т.С., Юрчинська Г.К. Самопізнання особистості в аспекті професійного та духовного вигорання. Стаття присвячена теоретичному аналізу особливостей самопізнання як системного психічного явища і як інструментарію у вивченні професійного та духовного вигорання особистості. Представлено психологічний зміст самопізнання, його об'єкту – професійного і духовного вигорання – та методичні прийоми їх вивчення: прийом творчої драматики в психодрамі та прийом самоаналізу життєвих категорій в межах екзистенціального підходу.

Ключові слова: самопізнання, професійне вигорання, духовне вигорання, психодрама, екзистенціальний аналіз

Кириленко Т.С., Юрчинская А.К. Самопознание личности в аспекте профессионального и духовного выгорания. Статья посвящена теоретическому анализу особенностей самопознания как системного психического явления и как инструмента в изучении профессионального и духовного выгорания личности. Представлено психологическое содержание, его объект – профессионального и духовного выгорания – и методические приемы их изучения: прием творческой драматики в психодраме и прием самоанализа жизненных категорий в рамках экзистенциального подхода.

Ключевые слова: самопознание, профессиональное выгорание, духовное выгорание, психодрама, экзистенциальный анализ.

Вступ. Проблеми самопізнання в сьогоденні психологічної науки зумовлені як теоретичними питаннями розкриття глибин людської психіки так і потребами практико-психологічної допомоги та самодопомоги, в бажанні людини розібратись у своїх вчинках, життєвих ситуаціях, здійснити самозміну своїх ставлень до них, поглядів. В складні соціально-економічні та політичні часи розвитку суспільства важливими стають питання самопізнання професійного, духовного розвитку, їх становлення та проявів їх стагнації в житті особистості.